

Βουλάς, άστυνομίας, άρχάς και δέκα συμβούλους.
 Η επιστολή είναι αυτή:

Αξιότιμε κ. Παρασκευόπουλε,

ΛΙΒΕΡΠΟΥΛ, 1 Απριλίου.— Δέν έχω λόγους να σ' ευχαριστήσω πού με τόση καλωσύνη μου έστειλες τό βιβλίό σου. Είναι πιθανό πώς, άγνοώντας την αξία του, δίχως την καλωσύνη σου, δέ θάν τό διάβαζα.

Τό μέρος του Μερκούρη τό έχεις γράψει με άληθινή άγάπη και ένθουσιασμό, πού δέν τότε βλέπει κανείς από παχιά και λυρικά επίθετα, παρά τόν αιστάνεται και τότε μαντεύει από την επιμέλεια και προσοχή πού καταστρώνεις τά έργα και πού περιγράφεις τόν άκούραστο και με νού τρόπο τής δουλειάς του μεγάλου σας δημάρχου. Τόν ένθουσιασμό σου μου τότε μετάδωκες κι' έμένα, και θάν τότε μετάδωσεις σ' όποιον άληθινά άγαπά τόν τόπο του.

Τί πρέπει να είναι στην Ελλάδα ή πολιτική— πόσο καταχτόνιο τό βάθος της— δια ζήτησε να ξεκάνει και να πικράνει τέτιον έντρα!

Είδα με πολλή μου χαρά πώς άναγνωρίστηκε τέλος ο φράχτης ώς τό μόνο μέσο τελειωτικό νερικού πλούτου. Τό σύστημα τό είδα στην Ίνδικ, και συχνά γυρίζοντας στην Αθήνα τό έλεγα. Νά πού νίκησε ή λογική. Είναι κρίμας έμως πού οι Αθηναίοι δέν παραδέχτηκαν ως βοηθητικό και τό σύστημα των σπιτικών στερνών, όπως νομίζω ύπάρχει στην Υδρα, στη Βενετία και άλλου.

Στό κοντύλι των φιλολογικών άγαθηργιών βλέπω πώς δέν κατεχώρισες και τις 200 δρ. προς τόν καθηγητή Χατζιδάκη.

Τό ιστορικό σου μέρος— δηλ. τά της δημογεροντίας και πριν— είναι λιγώτερο πιτυχημένο. Έπρεπε ή ιστορία ν' άρχισα μ' ένα χάρτη και μια περιγραφή τής έποχής εκείνης. Πού κατοικούσαν οι Τούρκοι; πού είταν τό κέντρο; πού κατοικούσαν οι δικοί μας; πού ή άρχοντολογία μας; κ.τ.λ.; Όλα άφτά έπρεπε να φανούν καθαρά.

Όσο μπορώ να κρίνω απ' ό,τι θυμούμαι τής Αθήνας κατά την έποχή του 1857—1862 (λέω τό 1857, γιατί τό πρώτο πράμα πού θυμούμαι είναι γράμματα σε τοίχους με τά λόγια ανιον έτος 1857), των Τούρκων ο Μαχαλάς, άρχισε από τό μεγάλο Μοναστήρι και πάγαινε ως στό κάστρο με όρια άριστερά τό πρώτο Δημοτ. Σκολιό (όδός Αδριανού) και δεξιά τά Γύφτικα. Δεξιά του Τούρκικου μαχαλά εί-

ταν οι Γύφτοι και τά Χάνια. Άριστερά του Θεσείου πρέπει να βρίσκονταν μικρός χριστιανικός μαχαλάς, ίσως βιομήχανος δηλ. παπουτσήςδες, μαραγκοί κ.τ.λ. Οι Άρβανίτες φυσικά είχαν την Πλάκα, με δλο εκείνο τό μέρος όπου είταν του Φίνλαιύ και του Σούβεκ τά σπίτια, πρέπει να είταν ολότελα ξδιο ή καλλιερημένο.

Άντίκρυ στο Μοναστήριακί είταν τό κέντρο— τό δικαστήριο, ο Ίχασνές, οι προξένοι. Πίσω από την Άγια Ειρήνη ως του Ψυρή, είταν ή μεσιανή μας τάξη κι' ή φτωχολογία μας ή άγροτική. Η άρχοντολογία μας είχε τά σπίτια της— σκόρπια και σ' άρκετό διάστημα τό ένα από τό άλλο— ολόγυρα στην τώρα Μητρόπολη. Έπειτα κατοικούσε ο Γιάννης Πάλλης (όχι συγγενής μου), οι Σκουζέδες, οι Μπενιζέλοι, οι Βλάχοι, ο Καλλιφουρνας, ο Χαλκοκοντύλης, ο Μερτρούδ κ.τ.λ. Όραίο θά είταν αν είχες δώσει μια περιγραφή του τύπου των σπιτιών τους. Είχαν περιβολάκια και μεγάλες μάντρες, ή οξώπορτα μεγάλη κι' ο τοίχος άπάνου στο δρόμο. Στο καθαρό σπίτι έμπαινες από μέσα. Μια κληματαριά πάντα μπροστά στην πόρτα του. Ένα πατητήρι στο ίσόγειο κι' ένα χαγιάτι στο άνώγειο. Οι κάμαρες μεγάλες με μιντέρια γύρω και κονοστάσια. Μερικά κариоφύλλια στον τοίχο. Μέσα στη μάντρα μερικά γαιδουράκια πάνω, και σ' ένα τους ο νοικοκύρης— ο Πάλλης, ο Μπενιζέλος κτλ.— καθισμένος δίπλανά (με καλάθι σταφύλια ή κληματόβεργες από τό άλλο μέρος) γύριζε βράδυ σπίτι του από τ' άμπέλι. Θά είταν ωραία και περιεργότατη μια τέτια περιγραφή. Τί κρίμας πού διάβηκε ή ωραία εκείνη είκόνα και πού καταδικάθηκε ολότελα ο άρχαίος ρυθμός των άρχοντοσπιτιών! Άν καμιά μέρα κάνεις αυτή την περιγραφή, μην ξεχάσεις με ένα λόγο και τις νοικοκυροπούδες. Η περιγραφή σου του ύπόνομου τής οδός Σταδίου μου ξαναθύμισε τά παλιά, γιατί εκεί μέσα έπαιζα εγώ μ' άλλους συντρόφους Μισοί μπαίναμε από τή μια άκρη και μισοί από την άλλη, κι' όποιοι τό κάνουν γληγορώτερα.

Δέ βλέπω να άνφέρεις πότε καταστρώθηκε ή πλατεία του Όλ. Δία. Πρέπει να είτανε στα 1860 ή 1861. Θυμούμαι σαν και τώρα τους δουλεφτάδες όταν έσκαδαν, με τις πλακιώτικες τους φορεσιές.

Μια λέξη έπρεπε να είχες πει για τά Σκολιά του Χιλ. Κίγκ, και των Καλογραιών.

Τά Μερκουρικά Δημ. Συμβούλια με λίγες γραμ-

μές τά περιγραφες ζωηρά και σωστά. Τά παλιά όμως δέν είναι καθόλου περιγραμμένα, έξον λίγο τό πρώτο συμβούλιο του Σκούρου. Έπρεπε να είχε γίνει ή ζουγραφιά τους με τούς καθγάδες τους, τις κλεψιές τους, την άδιαιοσύνη τους κτλ.

Έδώ άς σου πώ κι' έτσι. Όταν είταν δήμαρχος ο Σούτσος και πρόεδρος ο Φιλήμονας, κατορθωσα, με τό μέσο του παλιού μου φίλου Τ. Λούη, να παραβρεθώ σε μια συνεδρίαση. Είταν ή τελευταία του χρόνου, κι' έπρεπε να μπούν τότες τά σκυλιά και ν' άλέσουν είδεμύ, χάνονταν ή στιγμή. Και μπήκαν κι' άλέσανε με την καρδιά τους. Με γέλια, με χωρατά, με γλέντια, δοθήκανε δεξιά κι' άριστερά με τις χουφτιές τά χρήματα του Δήμου. Του κάκου αντίλεγε ο Σούτσος— στού κουφού την πόρτα οι Σύμβουλοι— όταν τέλιωσε ή συνεδρίαση, με ρώτησε ο Λούης πώς μου φάνηκε. Του είπα «τό καλύτερο πού μπορείτε να κάνετε είναι να μπειτε δλο σας στο Βορβοροφάγο και να σας ρήξουνε, μαζί με την άλλη λάσπη, στον πάτο του Σαρωνικού».

Σε άσπάζομαι, πρόθυμος

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

Κρίμας πού δέν κατορθώθηκε τό κατάβρεγμα με θαλασσινό— έτσι καταβρέχουνε στη Μπουμπάη (ή κατάβρεχαν).

ΣΤΟΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΦΩΚΑ

Μπράβο ποληγάρι, πού κρατάς στο χέρι
 Τέτιο ένα μαχαίρι,
 Γιατιά να δίνεις ολονών των άλλων
 Και πληγές ν' άνοιγής μόνο τω δασκάλωνε.

Μ.

Συβαίνει και στις γλώσσες, ό,τι και σε πολλά άλλα πού τά παίρνουν οι σοφοί κανονισμένα από τούς άγράμματους. Ο άγράμματος λαός μόρφωσε τις γλώσσες. Οι εργάτες δώσαν ονόματα σε κάθε τής τέχνης τους οργανο. Οι λαοί, μόλις περιμαζωχτήκανε, δώσανε ονόματα για κάθε μιά τους ανάγκη, κ' ύστερ' από πολλούς πολλούς αιώνες οι μεγάλοι άνθρωποι μεταχειρίστηκαν, καθώς εκείνοι ξέραν, τούς δρους τούς φκιασμένους, έτσι στην τύχη, από τό λαό.

ΒΟΛΤΑΙΡΟΣ

τάμοιρο τό παιδί να τά ξεγήση άπάνωτά της Βιχτώριας, για να τής αλλάξουνε σύστημα και να ξαναβρουνε στο παλιό τό σύστημα του Αντρέα, τό στοργυλό τό καουτσούκι από κάτω της. Άπορούσε ή Κατινούλα σά δέν τής πονούσανε παρά ή φούσκα και ή βράχι. Καμάρωνε και τήγραφε του Αντρέα, όταν τό κατώρθωνε να πιη άλάκαίρο πιατο σούπα. Παρηγοριότανε και με κάτι κόκκαλα, μ' ένα λαιμό τής όρνιθας πού έγλυφε, μην έχοντας όρεξη να φάη. Άμα ξαναρχότανε λίγη όρεξη και λίγος ύπνος, καταχαρούμενη, για να χαρή κι ο Αντρέας. Του δηγότανε διάφορα, να τονε διασκεδάση, ως κ' ένα θυμό του Σεβιλιά, πού τράνταζε τό σπίτι, γιατί νοικιάσανε οι καλόγριες σ' έναν άλλο γιατρό τή σάλα τής χειρουργικής, πού την ήθελε την ίδια μέρα ο Σεβιλιά. Τό κέφι της γελούσε, με την παρμηκή την άνάβρωση, γυάλιζε λές άπάνω στο χαρτί. Έπρεπε ώστόσο να σηκωθή για να του κόμη γράμμα στο κρεβάτι άδύνατο, κι άδύνατο πάλε να σηκώνεται, να περπατή, να καθεται, δίχως ένα μπουκαλάκι αίθερα, πού τάνάπνεγε συχνά συχνά, μάλιστα ύστερης από νύχτες άχαμνές, άνήσυχες, ταρχαμένες, πού τή σπάνανε, πού την κόφτανε, κι όχι μόνο τής άπο παίρνανε την όρεξη, με τής ξαναφέρνανε και τά σφι-

ξίματα εκείνα του στομαχιού, τάπελπιστικά.

Η Κατινούλα και στα χάλια της άκόμη έβρισκε δέν ξέρω πώς τον τρόπο να αναθάρρησε. Την κεριακή, τέισσερες του Φλεβάρη, μνηούσε του Αντρέα πώς άνοιξε τάπόγεμα ή μύτη της, κ' έπειτα του έλεγε: «Ίσως τίποτα δέν είναι τά τελεφταία μου τά ντέρτια, ίσως σημαίνουνε πώς γλήγορα πάλε θάδιαθετήσω, κ' έτσι, αφού κοιμηθώ, θά είμαι άβριο καλύτερα.» Μ' όλα όμως τά καλύτερα, μ' όλα τάβριο και μ' όλες τις έλπίδες, έβλεπε τον άνθρωπο τον άποσταμένο να πέφτη στη μέση του δρόμου, απή τό βάρος πού βαστούσε στους ώμους και πού δέν άντεχε πια. Τό ίδιο του φάνηκε να πέφτη κ' ή Κατινούλα στο γράμμα τής δεπτέρας, πέντε του Φλεβάρη— ο θλιβερός της ο άναστενχημός άχ! σά να τον άκουγε τάφτι του από μακριά— του βράγιζε την καρδιά: «Είμαι άδύναμη, άδύναμη. Άφτό είναι, καημένη μου άφέντη άγαπημένη, άφτό είναι πού με πειράζει και πού με σκιάζει. Σας βεβαιώνω, και πολύ πολύ μου κοστίζει πού σας τό λέω, πώς σήμερα πια δέ μου άπόμεινε κουράγιο— μπορεί σε μισή ώρα να ξανακάμω, μπορεί να πάρω άπάνω μου τότες σας βγάζω πάλε κανέναν τελέγραφο, να σας τό πώ. Μά Θεέ μου, Θεέ μου, τί θα σας μάθη ένας τε-

λέγραφος; Τά ίδια πάντα και πάντα. Τί να σας τελέγραφω; Κι από τό γράμμα μου μπορείτε να τό δήτε πώς ή νύχτα στάθηκε πολύ καλή και πώς τό φαγι μου δέν άλλαξε— άφτά είναι άλήθεια. Μεγάλα μαντάτα οι τελεγράφοι δέ θα σας φέρουνε. Θεόγλυκο είτανε τό σημερνό γράμμα τής κυρίας Άννας και μου έκαμε πολύ καλό— τή φιλω μ' όλη την τρυφερή άφοσίωση πού έχω μέσα μου— όσο για τά γράμματά σας, άφέντη, σίγουρο πώς είναι ή μόνη μου βοήθεια— δίχως τά γράμματά σας, δέν ξέρω πώς θα ζούσα— τά διαβάζω και τά ξαναδιαβάζω, άλλη παρηγοριά δέν έχω. Και ή φωτογραφία σας ή καινούρια πού φροντίσατε να μου τή στείλετε! Ίσια ίσια τή μέρα πού έμνησα χωρίς συντροφιά, ύστερης από τό φεβγομό τής κυρίας Άννας, άχ! δέν ξέρετε πόσο τή χάρηκα. Μά να μη με μαλλώσετε, γιατί πολύ τό λυπήθηκα πού βιαζόμουνε να την τραβήξω από τον πλικο, και την ξέσκισα λιγάκι στην άκρη άκρη του περιθώριου. Θά μου τή σιαζετε, σαν έρθετε και τή δώσουμε στον κορνιζά. Φανταστήτε πού τώρα τώρα την κοιτάζω κ' είμαι πολύ καλύτερα, νοιώθω και περισσότερο κουράγιο πού νάντέξω σ' όλα μου τά μικρά τά ντέρτια. Νά, ή φούσκα, ή φούσκα είναι πού με βασανίζει. Σήμερα είδα τον κ. Χουίταρη του